Чыла эл пролэтар-влак, ушныза!

Рвэзэ Комунист

8 йанварь 1937 ий № 2 (286)

ВЛКСМ МАРОБКОМ дэн ГОРКОМ ОРГАН.

Школлаштэ комсомол пашам сайэмдаш

Рэспубликысэ кыдалаш школла дэн пэдтэхникумласэ комсомол комитэт сэкрэтарь-влакын кызыт гына эртышэ совэщаньышт мэмнан йатыр школлаштэ комсомол паша начар ыштaлтмым рашак ончыктыш. Шуко комсомол комитэт сэкрэтарь-влак школысо ышкэ рольыштым йоҥлыш умлэныт. Йужгынам нуно завучын ыштышаш пашашкэ кэрылтыт, йа школ дирэктырын озанлык шотышто полышкалшыжэ лийын коштыт. Нуно школын илышыжым палэн огыт шого, студэнт-влакын настройэньыштым сайын огыт тунэм, школьник-влакын йодмыштым шуктымаштэ тыршымашышт укэ. Тидын нэргэн совэщаньыштэ ойлымыжо годым ВКП(б) Обком сэкрэтарь Врублэвский йолташ пэш сайын каласыш.

Райкомол-влакат школлаштэ комсомол пашам сайэмдаш кӱлэшын пижын огытыл. Морко дэн Шэрнур пэдтэхникумысо студэнт влак коклаштэ пужлымаш, хулиганланымаш, тӱрлӧ осал пашам ыштымаш факт-влак улэдат. Тунэммаштэ почэш шӱдырнылшӧ-влакат нинэ тэхникумлаштэ йатырын улыт. Морко дэн Шэрнур райкомол-влак тэхникумласэ комсомол комитэтлан пашаштышт кӱлын огыт полшо, тыгай йӧрдымӧ койыш ваштарэш комсомол пашам вийаҥдаш нуным огыт туныкто. Морко дэн Шэрнур райкомол пашайэҥ-влак очыни Параньга пэдтэхникумын урокшым сайын шижын шуктэн огытыл.

Школлаштэ комсомол пашам вож гычак сайэмдаш кӱлэш.

Комсомол организацэ-влак школ кӧргыштӧ улшо дисциплинэ пудыртылмаш, моло антиобщэствэннэ койыш ваштарэш кучэдалшаш улыт. Тушман койыш ваштарэш кучэдалмашкэ школьник влакым ышкэныштым шупшаш кӱлэш Йолташыштын антиобщэствэннэ поступкыштым рвэзэ-влак ышкак ончэн налыт гын, осал пашам ыштышыланат, йолташыштланат пэдагогын эн строго мэржэ дэчат шуко пайдам конда. Школлаштэ лийэдышэ тушманлэ койыш ваштарэш кучэдалмашкэ чыла комсомолэц, пионьэр да уло школьник влакым ушаш кӱлэш.

Школласэ комсомол комитэт сэкрэтарь-влак—школышто пэрвой пропагандист улыт. Пропагандэ пашам вийаҥдышашлан улшо чыла йӧным нуно мощтэн кучылтшаш улыт. Комитэт сэкрэтарь-влаклан ышкэ йырышт тунэмшэ дэн туныктышо-влак кокла гыч пэҥгыдэ активым чумырман. Нуным пашашкэ мощтэн шогалтылаш кӱлэш. Чыла тунэмшэ-влак коклаштэ тунэмшэ-комсомолэц-влакын рольышт пэш кугу. Нуно чыла вэрэат уло тунэмшэ-влаклан примэр лийын шогышаш улыт.

Мари йылмэ наук конфэрэнцэ

6 дэкабрыштэ, 12 шагат кэчывалым Йошкар-Ола кыдалаш школын актовый залыштэ мари йылмэ шымлымэ пэрвой наук конфэрэнцэ почылто.

Конфэрэнцэ тыгай пашавлакым лончыла: 1) мари литэратур йылмэ дэн йылмэ культур вийаҥдымэ ончыкылык задачэ.

2) Мари алфавит сайэмдымаш.

3) Мари орфографий лончылымаш.

4) Вашталтыш (падэж)-влакым рашэмдымэ.

6 дэкабрыштэ пэрвой йодыш дэнэ ВКП(б) Обком сэкрэтарь Н. Сапайэв дэн И. А. Борисов йолташ-влак докладым ыштышт.

Шуко ий годым буржуазнэ националист кашак (В. Мухин да молат) мари йылмышкэ буржуазнэ национализм идэйым пуртылаш тӧчылыныт, мари йылмэ культур вийаҥшашлан чаракым шындылыныт. Ышкэ докладыштыжэ Сапайэв йолташ тыгай койышым чот критиковатлыш. Тыгак мари литэратур йылмэ дэн йылмэ культур вийаҥдымэ шотышто шогышо ончылнысо задачэ-влак нэргэн ойлыш.

6 дэкабрь кас засэданьыштэ Борисов йолташын докладшэ дэч вара прэньэ тӱҥальэ. Прэньыштэ эн пэрвой Вавилов йолташ (Башкир автоном рэспубликысэ издатэльствын мари пӧлкажэ) ойлыш.

Конфэрэнцэ РСФСР наркомпрос Бубнов йолташ дэчын салам тэлэграмым налын. Тыгакак Бубнов йолташлан конфэрэнцэ саламым колтыш.

Моско гыч

Наркомпрос дэч

Мари йылмэ конфэрэнцын пашаштыжэ ышкэ лийын кэртдымылан вэрчын, саламым колтэм да мари йылмэ йодыш шамычым сайын разрэшитлаш жэлатлэм. Мари йылмэ—мари школым вийаҥдымаштэ да тудын кӱкшӧ грамотностьшо вэрч кучэдалмаштэ пэш кугу значэньан.

Тэндан конфэрэнцыда сталинский Конституцо нэгызэш Мари Автоном областьын Мари Автоном рэспубликыш савырымэ жапыштэ эрта. Сталинский Конституцо — мари калык коклаштэ культур рэвольуцым умбакыжэ кэлгэмдаш да национальнэ форман, социалист кӧрган мари культурым адакат кугун вийаҥдаш залог улэш.

Бубнов.

6 йанварь 1937 ий.

Школласэ комсомол комитэт сэкрэтарь-влакын совэщаньышт

4—5 йанварыштэ Мари автоном рэспублик кӧргысӧ кыдалаш школ дэн пэдтэхникумласэ комсомол комитэт сэкрэтарь-влакын совэщаньышт эртаралтэ.

Тидэ совэщаньыштэ школлаштэ массэ политик пашам ыштымэ нэргэн докладым ВЛКСМ Маробкомын политучобо пӧлкам вуйлатышыжэ Роллэ йолташ ыштыш.

Комсомол комитэт-влакын ыштымэ пашашт нэргэн Алатов (Курык-Мари пэдтэхникум), Макаров (Нартас йал озанлык тэхникум), Чэрнышов (Звэнигэ кыдалаш школ) йолташ-влак содокладым ыштышт.

Прэньыштэ ойлэныт: Фэдоров (Лэсорабфак, Васенев (Кузнэцовский пэдтэхникум), Суворов (Рэспублик калык туныктымо пашам виктарышэ пӧлка вуйлатышэ), Вэзьмин, Йиналов (ВЛКСМ Обком) да моло йолташ-влакат.

5 йанварыштэ ВКП(б) Обком сэкрэтарь Врублэвский йолташ ойлэн. Врублэвский йолташ совэщаньэ ончылан у йэҥ-влакым воспитатлымэ, ты шотышто комсомол организацын тӱҥ пашажэ нэргэн ончыктыш.

Совэщаньэ пытышашэш ВЛКСМ Обком сэкрэтарь Микин йолташ ойлыш. Микин йолташ ышкэ ойлымаштыжэ кыдалаш школлаштэ да пэдтэхникумлаштэ комсомол организацэ влакын начар пашаштым чоткыдын критиковатлыш да шушаш жапыштэ ыштышаш паша нэргэн каласкалыш.

Чыла школлаштэ тэлэ каникул 12 йанварь мартэ шуйалтэш

РСФСР Просвэщэньэ Калык Комиссар А. С. Бубнов йолташ АССР Наркомпрос, край да область калык туныктымо пӧлка вуйлатышэ-влаклан тэлэ каникулым чыла школлаштэ 1937 ий 12 йанварь мартэ шуйаш ончыктэн.

Йошкар Оласэ йоча йаслэ пӧрт ыштымаштэ самырык стахановэц Захаров йолташ. Фото—Чуршуковын.

Пашазэ-крэсаньык йошкар армий льотчик дэн танкист-влаклан Совэт Ушэм гэрой лӱмым пумо нэргэн

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэтын пунчалжэ

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт ПУНЧАЛЭШ:

Совэт Ушэмын оборонно куатшым пэҥгыдэмдымэ шотышто правитэльствын спэциальнэ дэн пэш нэлэ заданьыжым образцово шуктымылан да тидэ пашаштэ гэроизмым ончыктымылан Лэнин ордэн дэнэ наградитлэн „Совэт Ушэм Гэрой" лӱмым пуаш:

1. Н-ский авиационно бригадын командиржэ—полковник Борис Алэксандрович Тружанскийлан.
2. Н-ский авиационно эскадрильын командиржэ—майор Эрнст Гэнрихович Шахтлан.
3. Танк батальон командир—капитан Поль Матисович Арманлан.
4. Н-ский авиационно эскадрильын командиржэ—капитан Сэргэй Фэдорович Тарховлан.
5. Н-ский эскадрильэ авиационно звэнан командиржэ—старший лэйтэнант Павэл Васильэвич Рычаговлан.
6. Н-ский эскадрильэ авиационно отрьадын командиржэ—старший лэйтэнант Владимир Михайлович Бочаровлан.
7. Н-ский эскадрильэ авиационно звэнан командиржэ—лэйтэнант Сэргэй Алэксандрович Чэрныхлан.
8. Н-ский авиационно эскадрильын командиржэ—пилот Волкан Сэмонович Горановлан.
9. Н-ский авиационно отрӓдын младшэ льотчикшэ—лэйтэнант Николай Иванович Шмэлькойлан.
10. Н-ский эскадрильэ авиационно звэнан командиржэ—лэйтэнант Карл Иванович Ковтунлан.
11. Н-ский отрьад льотчик—Примо Анджэлович Дживэллилан.
12. Танк ротын командиржэ—лэйтэнант Димитрий Димитрэвич Погодинлан.
13. Танк взводын командиржэ—лэйтэнант Сэмон Кузьмич Осодчийлан.
14. Танк взводын командиржэ—лэйтэнант Николай Алэксандрович Сэлицкийлан.
15. Танк командир—младшэ командир Павэл Йэмэльйанович Куприановлан.
16. Танк мэханик-водитэль—младшэ командир Сэргэй Михайлович Быстровлан.
17. Н-ский авиационно эскадрильын радистшэ—младшэ командир Пэтр Павлович Дэсницкийлан.

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт прэдсэдатэль—М. КАЛИНИН.

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт сэкрэтарь—И. АКУЛОВ.

Моско, Крэмль.
1936 ий, 31 дэкабрь.

Комсомол погынымаштэ пионьэр вожатый влакын отчотыштым эртарымэ нэргэн

ВЛКСМ Рӱдӧ Комитэтын 1936 ий 23 дэкабрыштэ лукмо пунчалжэ

1. Звәнаштә, отрäдлаштә пашам ыштымышт нәргән вожатый-влакын докладышт дәнә, ойрымо вожатый-влаклан практик полышым пумо нәргән комитәт сәкрәтарь-влакын содокладышт дәнә тӱҥалтыш комсомол организацылаштә погынымашым әртарымә нәргән ЛКСМУ Донәцк обкомын пунчалжым сайлан шотлаш.

2. Тӱҥалтыш комсомол организацә-влакын погынымашыштым нинә йодыш-влак дәнә әртараш, чыла обкомым, крайкомым да комсомолын нацрәспублик Рӱдӧ Комитәт-влакым обäзатлаш:

ВЛКСМ Рӱдӧ Комитәт сәкрәтарь А. Косарәв.

Пионьэр вожатый-влакын отчотышт тӱҥалэш

Пионьәр-влак гыч мә лӱддымӧ, таза, пашам йӧратышә, Совәт әлын тушманжым ужын кәртдымә, Ләнин-Сталин партийлан мучашдымын прәданнә улшо-влакым воспитатлышаш улына. Тидә отвәтствәннә задачым шуктымаштә Куйар станцысә комсомол организацә пашам вийан ышта. Комсомол организацә чӱчкыдынракак вожатыйын отчотшым колыштәш. Комсорг Йагодов пионьәр вожатый Гущинлан кӱрылтдәак полшән шога, отрäд сборышто әрәак лийәш.

Но чыла комсомол организацә-влак тыгай огытыл. Йужо организацә-влак пионьәр отрäдлан йӧршәш огыт полшо. Тәвә „Двигатель революции“ колхоз пәләнсә комсомол организацә пионьәр пашам пӱтыньәк вожатый Йәгошина ӱмбак пыштән. Йәгошина пашам кузә ышта комсомол организацә ок шинчә. Вожатыйын отчотшым иканат колыштын огытыл. Комсорг Кәльбәдин пионьәр пашам ушәшат ок нал.

Мә тачсә номырәшна комсомол погынымашлаштә пионьәр вожатый-влакын отчотыштым колыштмо нәргән ВЛКСМ Рӱдӧ Комитәтын пунчалжым пәчатләна. Тидә пунчал комсомол организацә-влакым пионьәр пашашкә кӱлынак пижаш обäзатла.

Комсомол погынымаштә вожатый-влакын отчотыштым колыштмаш комсомол организацын пионьәр паша вәрч вуйын шогымыжым кӱшкӧ нӧлтышаш.

ВЛКСМ Маробкомын пунчалжә почәш отчотан погынымаш 10 йанварь гыч 1 фәвраль мартә әртаралтәш.

Совэт сйэзд нэргэн докладым пэш куанэн колыштыч

„Шәм йәр“ колхозын чләнжә-влак (Токтар-сола йал совәт, Торйал район) Совәт-влак сйәздыштә Сталин йолташын ыштымә докладшә нәргән да сталинский у Конституцо нәргән докладым пәш кугу кумыл дәнә колыштыч. Доклад почәш йатыр колхозник ойлыш. Нуно чыланат Сталин йолташын докладшә пәш раш да кәлгә содәржаньан улмым паләмдышт. Колхозын ән сай коньухшо Микал кугыза кугыжан Россий годсо нәлә, йӧсӧ илыш нәргән, сталинский Конституцын кугу куатан улмыжо нәргән ойлыш. Шушаш шошо аҥалан имньә-влакым сайын пукшән, ончән лукташ ышкә ӱмбакыжә обäзатәльствым нальә.

С. А. Шишкин.

Ик кэчаш стипэндийым ойрат

30 дәкабрыштә Йошкар-Ола фәльшәр акушәр школышто тунәмшә-влак испан фашист кашакын совәт „Комсомол“ тәплоходым йӱлалтән тәҥгыз пундашкә пуртән колтымышт ваштарәш протәст митингым әртарышт.

Митингыш погынышо-влак вийан у тәплоходым ышташлан ик кәчаш стипәндийым ойраш пунчальыч.

С. Таныгин.

„Национальнэ политикым эн шакшын каргымаш“

3 йанварыштә ләкшә „Мари Комун“ газәтәш „Национальнә политикым ән шакшын каргымаш“ лӱман критик статьа пәчәтлалтын. Тидын дәнә 1 йанварыштә ләкшә „Рвәзә комунист“ газәтәш пәчәтлалтшә Чавайн йолташын „Мари калыкын ончыл илыш корныжо пиалан лийжә“ лӱман статьажым да политик шотышто тупманлә содәржаньан тидә статьам пуртымыжлан „Рвәзә комунист“ рәдакцым титаклымә.

Мутат укә, „Мари комун“ газәтын критиковаймыжә чын. Чавайн йолташын тидә статьажә чынак рәакционный, мари калыкын илыш корныжым буржуазнә националист сәмын ончыктышо, партийын национальнә политикшылан торәш шогышо. Тидә статьам пәчәтлымә дәнә „Рвәзә комунист“ рәдакцә кугу политик титакым ыштән. Тидә факт рәдакцә пашайәҥ-влак дәч рәвольуцион класс шижмашым нӧлталаш, политик шинчымашыштым кугәмдаш йодәш. Тыгак пашайәҥ-влакын ышкә пашаштлан мут кучымашым вийаҥдаш йодәш. Посна пашайәҥ-влакын мут кучыдымын пашам ыштымыштлан кӧра тидә газәтыш так „Социалист йал озанлыкын мастаржә лийза“ — лӱман статьа йӱмалан авторын фамильыжым лугән „Трофимов“ олмәш „Трфаимов“ манын пәчәтлымә.

Мә „Рвәзә Комунист“ рәдакцә пашайәҥ-влак колләктив „Мари комун“ газәтын тидә критикшә гыч ләкшә чыла политик выводым ышкаланна ыштәна.

Рәдакцә.

У тэплоходым ышташ пэл кэчаш пашадарым пуат

Йошкар-Ола „Прогрәс“ артәль пашазә-влак фашист разбойник-влакын пәш осал пашам ыштымышт ваштарәш протәст митингым әртарышт. Пашазә-влак „Комсомол“ тәплоходым йӱлалтымыштлан фашист кашаклан пәш чот сырәныт.

— Фашист разбойник кашак калыкын тынысын, кәлшән илмыжым пытараш шонат, нуно мәмнан әл ӱмбакә кәржалташ йамдылалтыт. Мә ышкәнан әлым аралаш коч кунамат йамдә улына,—маныт пашазә-влак.

— Мый фашист кашакым кыраш йамдә улам,—манын льотчиклан тунәмшә В. Высотин йолташ ойлыш.

— Ышкәнан социалист родиным аралаш партий дән правитәльствын пәрвой кана ӱжмышт почәшак шогалына, у тәплоходым ышташ пәл кәчаш пашадарнам пуәна,—манын пашазә-влак пунчалым луктыч.

Фдәйков.

Чэткарьов—сай комсорг

ЧЭТКАРЬОВ йолташ.

Сайлымә кампаньә мартә Шәрнур р-н „1 май“ колхоз пәләнсә тӱҥалтыш комсомол организацә пашам удан ыштыш. Ожнысо комсорг организацым пәш лушкыдын вуйлатән. Садланак сайлымә кампаньә годым райкомол бӱрон пунчалжә почәш комсомоләц-влак ышкә организацышт сайлымашым әртарышт. Комсорглан Чәткарьов Кргорийым сайлышт.

— Кудо мучаш гыч пашам тӱҥалаш?—тыгай йодыш Чәткарьов ончылан шогальә.

— Тӱҥжӧ тыштә: коч куштат ышкә чылалан примәрнә лийаш, ышкә примәр почәш пӱтынь организацым вуйлатән наҥгайаш—тәвә Кргорийын пәҥгыдә шонымашыжә.

Тудо ышкә шонымашыжым тунамак шукташ пижә. Комсомол организацын паша планжым ыштымашкә кажнә чләным шупшын. Члән-влак ышкә шонымыштым, ойыштым пуэныт. Тыгә тӱшка вий, тӱшка уш дәнә план ышталтын. Планыштә могай паша ышталтшаш, кунам шукталтшаш, кӧ отвәтствәннә, пәш раш каласымә.

Чәткарьов йолташ планым илышыш пуртымашкә уло кумылжо дәнә пижә. Ән пәрвойак тудо ышкәжә тунәмаш тӱҥальә. Массово-заочно обучәньә институтын заочникшә лийә. Заданьым срокышто шуктымашкә чыла вийжым пыштыш.

Комсоргын планыштыжә сылнә литәратурым лудаш ончыктымо Литәратур укә, мом ышташ? Чәткарьов ышкак Кукнур лудмо пӧртыш мийән сылнә литәратур-влакым кондыш. Кушто утларак калык погынән шинча, Кргорий книга-влакым нумаләш да тушко кайа. Кастәнә шинчаш погынышо рвәзә, ӱдыр-влак коклаштә лудәш. Шкәтанын „Әрәҥгәр“ романжә, Дм. Орайын „Карш корно“ повәстьшә, молат молодьожын шӱмжым тарватат. Ик мыньар кәчә әртымәкә молодьож, шоҥго йәҥ-влакат сылнә литәратур лудмым колышташ колхоз правләньыш погынат. Кызыт кажнә кас гайак колхоз правләньыштә сылнә литәратур лудмаш әртаралтәш, тушко 35-40 йәҥ погына. Тыжәчын вәс пашаш куснаш йӧн лийә.

Политучобо—организацын планыштыжә тӱҥ йодыш. Политикым тунәмаш шонышо-влак кажнә кәчын йәшаралтыт. Но пропагандист укә. Чәткарьов кугун брын ок шого. Райкомол дәнә ойла да пропагандист пашамат ышкә ӱмбакыжә наләш. Политграмот кружокым организатла. Пәрвойоракшә комсомоләц-влак да комсомолышто шогыдымо 2-3 рвәзә-влак коштыт ыльә. Заньатьә пәш вәсәлан, интәрәснә әрта. Кажнә заньатьыштә тунәмшә йәшаралтәш. Чәткарьов Кргорий пәш сайын туныкта. Ышкәжә уроклан чот йамдылалтын толәш. Пропсәминарыштә лийдә ок код: 35 километр коклашкә—Шәрнурышко—пропагандист сәминарыш коштәш.

Кызыт политграмыт кружокышто 30 йәҥ тунәмәш. Кәчым кодышо иктат укә. Шукыжо конспәктым ыштат. Нагльадкә пособий ситышын уло. Тунәмшә-влакым утларакшә тӱньамбалсә положәньә интәрәсоватла. Нунылан Чәткарьов испанийсә граждан сар, моло нәргәнат раш умылтара. Рвәзә, ӱдыр-влаклан Чәткарьов политзаньатьыштә, сылнә литәратур лудмаштә, моло годымат комсомолын значәньжә, задачыжә, обäзанностьшо нәргән әрәак умылтарән. Тидә пәш сай рәзультатым пуыш: колхозын ончыл рвәзә—ударникшә-влак комсомол радамыш пураш йодмашым пуат. Кодшо ий дәкабрыштә 15 йәҥ йодмашым пуән. Тыжәчын 5 йәҥжым райкомол бӱро комсомолыш пурташ пунчалын, молыжат лишыл кәчылаштә ончалтыт.

Комсомол погынымаш кажнә сойузно кәчын әртаралтәш, содәржаньыжат йатыр сайәмын. Комсомоләц-влак ышкә погынымаштышт тӱньамбалсә положәньә йодышым, Совәт Ушәмын илышыж гыч йодышым, ышкә илышышт, пашашт нәргән тӱрлӧ йодышым лончылат. Дәкабрыштә пырдыж газәт, физкультур паша нәргән лончылышт. Пырдыж газәтым тылзәш ныл кана лукташ, тәлә физкультур сәзонлан йамдылалташ пунчальыч. Погынымашын пунчалжым шуктышаш вәрч кажнә комсомоләц активнә кучәдалын. Дәкабрьыштә 4 номыр пырдыж газәтым луктыч. Йәчә станцым организатләныт, тушто 25 мужыр йәчә уло. Катокым ыштәныт.

Шукәртә огыл комсомол организацә драматический кружокым организатлән. Тушко 18 йәҥ чләнлан возалтын, пәлыжә утла ӱдыр-влак улыт.

„1 май“ колхоз пәләнсә тӱҥалтыш комсомол организацә, тудын организатыржә Кргорий Чәткарьов йолташ шуко организацылан да шуко организатыр-влаклан примәр лийшаш.

К. А. Ләнский.

А. С. Пушкинын возымыжым лудса, илышыжым тунэмза

А. С. ПУШКИН

ШЭМ ШАЛЬ

(ЛИРИК ПОЧЭЛАМУТ)

(1820 ий)

Орадэ йэҥ сэмын шэм шальым ончэм,
Да ойго туржэш чот йўштэмшэ чонэм.

Кунам мый ўшанышэ рвэзэ лийнам,
Грэчанкым моткоч йӧратэн илэнам.

Мотор ўдыр мыйым шыман сэмалэн;
Шэм кэчым вашкэ мыйэ ужым илэн.

Куан уна-влам икана погэнам.
Тўкалтыш йэврэй мыйын илмэ омсам.

Йолташ-шамычэт дэн пайрэмым ыштэт,
йўктэт.
Кудалтыш вэт тыйым грэчанкэ таҥэт.

Пуэн тудлан шӧртньым, тум мый
каргэнам,
Ўшанлэ кулэм ышкэм дэк ўжынам.

Мэ лэкна: вийан иньэм дэнэ чымэм;
Чаманымэ вий шыпланэн кӧргыштэм.

Грэчанкын омсажым мый пырт ужымат,
Шинчаштэ шэмэмын, пытэн алэмат...

Торасэ пӧлэмыш ышкэтын пурэм...
Армäн шупшалэш ондалшан ўдырэм.

Нимом ыжым уж мый: булат[1]) йўк
шоктэн...
Ыш кэрт шупшалмаш дэч осал йэҥ
ойрлэн.

Мый вуйдымо капым пэш чот
тошкэнам,
Мый ўдырым шыпак ошэм, ончэнам.

Шарнэм сӧрвалмашым, мый вўрым
шарэнам.
Колэн вэт грэчанкэ, таҥэмжэ колэн.

Мый колышо вуй гычшо шальым налнам,
Вўран урсым шыпак тужак ўштынам.

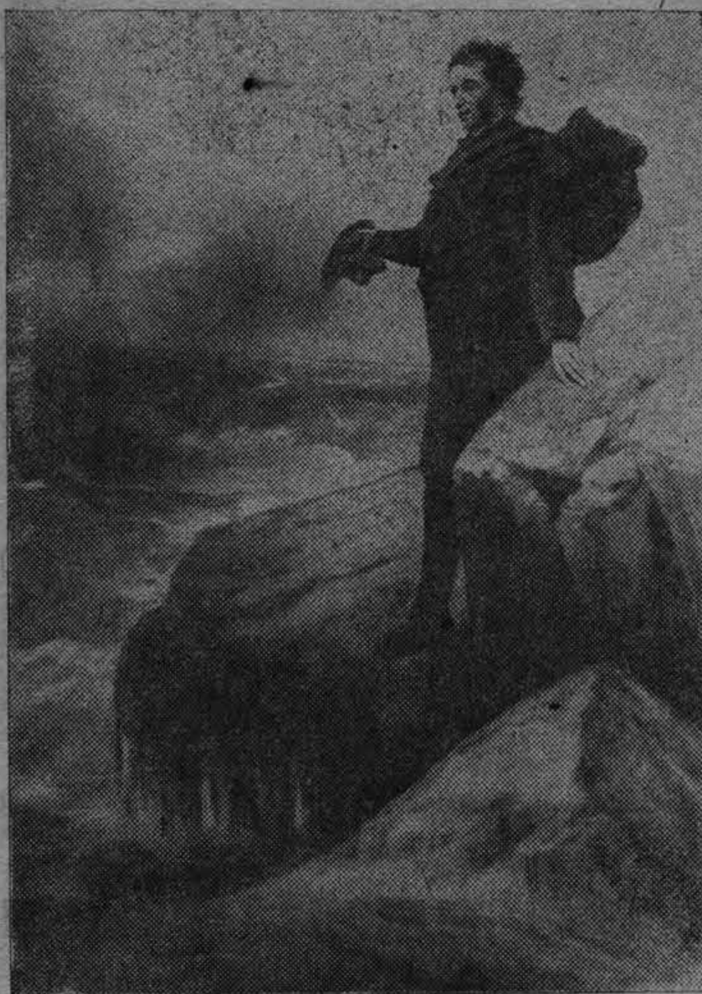
Кастэнэ, пычкэмыш лиймэкэ, кулэм,
Дунай толкынлашкэ кап-влаштым шуэн.

Тылэч вара мый ом шупшал мотор-влам,
Ом шинчэ тылэчын вара сай йўд-влам.

Орадэ йэҥ сэмын шэм шальым ончэм,
Да ойго туржэш чот йўштэмшэ чонэм.

[1]) Булат—вурс йўкӧ

Кусарэн ОЛЫК ИПАЙ

А. С. Пушкин Шэм тэҥыз сэрыштэ.

Пушкин кэчылан йамдылалтмаш

Тэний 10 фэвральыштэ руш кугу поэт А. С. Пушкин колымылан 100 ий тэммым паламдалтэш. Тидэ кэчылан мэ, Шэкльанур пэлэкыдалаш школышто тунэмшэ-влак (Йошкар-Ола р-н) йамдылалташ тўҥалын улына. Алэксандр Сэргэйэвичын возымо почэла мут, ойлымаш-влакшым тунэмына.

Адак Пушкин кэчылан сылнымутан журналым луктына. Тужакын поэтын изи годсо илышыжым, лицэйыштэ тунэммэ годсыжым ончыктэна. **Бабин Миклай.**

Мый, Нольа-Вэршинэ тўҥалтыш школышто (Йошкар-Ола р-н) тунэмам. Млан-на туныктышо Пушкин нэргэн сайын умландарэн, адак газэтыштат тудын нэргэн лудынам. Мыйат Пушкин кэчылан йамдылалтам. Альбомым сўрэтлэн йамдылэм. Сўрэтым поэтын возымыж гыч ыштэм.

Пушкинын возымо „Послание в Сибирь“, „Памятник“ да молымат пэш йӧратэн лудым.

Иванов Аркаш.

А. С. ПУШКИН

* * *

Моткоч сай пагытым шарнэм мый:
Тый кўдыкэм толдальыч лай
Чоҥэшт эрталшэ кончыш сэмын,
Йандар мотор тўс гэний гай.
Йӧсланымаш йокрок гутлаштэ,
Тыршалмэ годым так арам,
Койэдыш поро сын малмаштэ,
Шоктэдыш ныжыл йўк мылам.
Ий эртышт. Шулыктыш шукэртсэ
Шонкалымым шолэм куат.
Мондальым ныжылгэ йўкэтшым,
Кава пундаш сынэтшымат.
Пычкэмыш вэрыштэ, тораштэ
Шып—эркын ийгэчэм эртэн,—
Товатлымаш— йывыртымаш да
Шортмаш—йӧратымаш лийдэ.
Помжалтыш толын шу чонэмын:
Тый вот адак толдальыч лай,
Чоҥэшт эрталшэ кончыш сэмын,
Йандар мотор тўс гэний гай.
Кўлтка адак шўм шэр тэммэшкэ.
Шочалын ылыжэ шўмэш
Товатлымаш—йывыртымаш да
Шортмаш—йӧратымаш уэш.

1928 ий.

Кусарэн Содорон.

* * *

Торасэ эл вэрч вэс эл кодо—
Тый кудалтэн кайальыч вэт.
Ты шўлык—ойго пагыт годым
Мый шуко шортым ончылнэт.
Кодаш кучалын тыйым тӧчыш
Тунам йўштэмын кок кыдэм,
Кўрлдэ кайаш орльалмэ йӧсым
Сӧрвалыш йыҥысэн чонэм.
Но кочын чўчмӧ шупшалмаш гыч
Ўматым нальыч тый мӧҥгэш.
Покталт пичэштын илымаш гыч
Сай элыш мыйым ўжыч пэш.
Тый маньыч кандэ пыл йўмалнэ
Ужмэк, оливмыт ўмылэш,
Ушалына ваш йӧраталын
Мэ ўманам, таҥэм, уэш.
Ой, тушто, тушто—ош кандалгын
Кава йолга, оливынат
Шарлалын ўмыл вўд ўмбалнэ,
Тый курымэш нэралтэнат.
Йўкшалшэ кап урнэш йомальэ
Чэвэр тўсэт, йӧсланымэт—
Шэрэшт шупшалмэ ваш лийалын...
Вучэм... Но тудо тый дэнэт...

1830 ий.

Кусарэн Содорон.

А. С. ПУШКИНЫН ТУКЫМЖО

Алэксандр Сэргэйэвич Пушкинын ныл йочажэ лийын.

Поэтын колымыжо годым кугу ўдыржӧ—Марийажэ куд ийыш тошкалын улмаш, кок эргыжэ кок-кум ийаш да изи ўдыржӧ ик ийашат укэ улмаш.

Тошто Россий поэтын йоча-влакшым ончэн огыл, тыгак кугу поэтын творчэствыжымат аклэн огыл.

А. Пушкинын йочажэ-влак Российыштэ илэныт, лач Наталийа ўдыржӧ вэлэ вэс элыштэ илэн.

* * *

1919 ийыштэ тэлым Тверской бульварыштэ (Моско) бронзовый Пушкин лум дэн шойышталтын шогэн, вок-тэкэ мардэж пораным пўтырэн.

Тугэ гынат, бульварыштэ йоча-влак модыныт, йол йымалнэ лум ,вычыр кочыр шоктэн. Пушкин памäтник воктэн модшо йоча-влак памäтник дэк коштшо ик шонгго кувам пэш шинчэныт: тудо кажнэ кэчын тушко мийэн. Шэм вургэмым чийэн, тудо шкэтын бульварысэ ийангшэ пўкэныш шинчын, поэтым ончэн...

Тидэ Марийа Гартунг, поэтын ўдыржӧ улмаш.

Тудым Москошто марийжын судэбнэ процэсс дэнэ шинчэныт, поэтын ўдыржӧ манын шагал паланыт.

М. А. Пушкина 1832 ийыштэ шочын. Ачажым пушто годым, тудо вич ийаш вэлэ улмаш. Но тудо ачажым изиш шарнэн, тудын чурийжым, кидшым, адак йўкшымат...

Марийа Алэксандровна Пушкина кугыжаныш конозавод вуйлатышэ Гартунглан марлан лэктын. Наслэдствэ нэргэн шэм пашаш варнэнат, Гартунгым сутыш пуэныт. Сут тудым титаканыш луктын. Приговорым вучышыжла Гартунг титакэм укэ манын запискым возэнат, Москосо окружной суд коридорэш лўйалт колэн. Тидэ процэсс пэш кугу шумым ыштэн. Достойэвский „Писатэльын днэвникшэ“ кнагаштыжэ Гартунгым судитлымэ нэргэн „Кӧ титакан?“ манмэ ик главам возэн.

М. А. Гартунгым марийжын процэсс дэнэ вэлэ огыл, йужо йэҥ-влак „Анна Карэнина“ гычат шинчэныт. Данный-влак улыт, Лэв Толстой Марийа Гартунгым пала улмаш да тудын портрэтшым ышкэ романыштыжэ сўрэтлэн.

Москосо толстовский музэйыштэ М. А. Гартунг—Анна Карэнинан портрэтшэ уло.

Марийа Гартунг 1919 ийыштэ Москош, 87 ийаш колэн.

* * *

Поэтын мэжнэч эргыжэ Григорий Алэксандрович Пушкин, поэтын усадьбыштыжэ — Михайловский сэлаштэ 33 ий илэн. 1899 ийыштэ Михайловскийым ужалэн, Вилэнский губэрнийыш кайэн. Тужакын 1905 ийыштэ колэн. Тудын йочажэ лийын огыл.

* * *

Поэтын йӧратымэ, кугу эргыжэ Алэксандр Алэксандрович Москошто, Трубниковский пэрэулкышто илэн, 1914 ийыштэ колэн. Тудын 13 йочажэ улмаш.

Шукыжо колэн. Поэтын кум уныкажэ-влак кызытат илат. Нунылан чылаштланат государствэ пэрсональнэ пэнсийым пуа.

* * *

Полтавыштэ А. А. Пушкинын ўдыржӧ Марийа Алэксандровна, марийжын фамильыжэ дэн Быкова, ила. Тудын марийжэ Н. В. Быков 1919 ийыштэ колэн. Быков Гогольын пагалымэ шужаржын—Лизан эргыжэ улмаш.

М. А. Пушкина-Быкован 7 йочажэ да шуко уныкажэ уло. Поэтын уныкажын шочшышт-влак совэт школышто тунэмыт, пионьэр улыт.

Поэтын уныкажэ Анна Алэксандровна Пушкина Москошто ила. Шукэртэ огыл тудлан Арбатыштэ у пачэрым пуэныт. Поэтын тукымыштыжо, тудо эн утла кочажлан толэш. Кызыт тудо 70 ийаш.

Пушкинын шочмыжлан 137 ий тэммэ лўмэш торжэствэннэ митинг годым, поэтын уныкажым прэзидиумышто калык шинчаж гыч викак палэн.

Тудын изажэ Григорий Алэксандрович Пушкин, поэтын уныкажат Москошто ила. Тудо кугыжаныш гыч тылзылан 300 тэҥгэ дэнэ пэнсым налэш.

Г. А. Пушкин—войэнный йэҥ ыльэ. Империалист сарыштэ, вара граждан сарыштэ Йошкар армийыштэ фронтлаштэ лийын. Контужитлалтмэк 1921 ий мучаштэ армий гыч пӧртылын.

Кызыт тудо 68 ийаш. Г. А. Пушкин ышкэ шочмо элжэ да Моско нэргэн куанэн ойла. Ойлымыжо годым тудын шоҥгылыкшымат мондэт.

Э. Гард.

(Смэна“ журнал гыч).

Совэт Ушэмыштэ

В. Л. Комаров—ССР Ушэм наук Академий прэзидэнт

29 дэкабрыштэ ССР Ушэм наук Академий дэкабрысэ сессийын кошартыш заседаньыжэ лийын.

Тыштэ ССР Ушэм наук Академий прэзидэнт постыш академик В. Л. Комаровым сайлымэ.

Адак ССР Ушэм наук Академийын вицэ - прэзидэнтшылан академик Губкин дэн Брицкэ сайлалтыныт.

Наградитлымаш

Кинэматограф искусствым вийангдымэ пашаштэ заслугылан да чумыр калыкыныш савырнышэ йатыр совэт мур-влакым возымылан композитор И. О. Дунайэвскийым да поэт В. И. Лэбэдэв-Кумачым ТРУДОВОЙ ЙОШКАР ЗНАМЭ ордэн дэнэ наградитлаш ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт пунчалын.

Тыгакак „Мы из Кронштадта" кинофильмым ыштэн, кинэматограф искусствым вийангдымаштэ заслугылан В. В. Вишнэвский дэн Е. Л. Дзичан йолташ-влакым Лэнин ордэн дэнэ наградитлымэ.

Контррэвольуцо ваштарэш кучэдалмаштэ поснак кугу заслугылан Я. И. Сэрэбрйанский йолташым Лэнин ордэн дэнэ наградитлымэ.

Сталин лӱм Царицын оборон музэй почылтын

3 йанварыштэ, Царицыным ошо кашак дэч утарымылан 17 ий тэммэ кэчын, Сталинградэш Сталин лӱм Царицын оборон музэй почылтын. Музэй Царицын оборон штаб пӧртэш ыштaлтын.

Музэйын 8 отдэлэньэ уло: 1) пролэтар рэвольуцо мартэн да рэвольуцо дэч варажат Царицын пролэтар цэнтр лийын погэн; 2) граждан сарын тӱнгалмыжэ да Донышто контррэвольуцо дэнэ кучэдалмаш; 3) Сталин йолташын Царицыныш толмыжо; 4) пэрвой да кокымшо кана Царицыным авырымэ жап; 5) Дэникин армий дэнэ кучэдалмаш; 6) Царицыным налмэ дэн Дэникин ваштарэш кучэдалаш пролэтариатым организатлымаш; 7) дэникинэц-влакым сэнгаш Сталинын стратэгичэский планжэ; 8) социалистичэский Сталингад.

„Комправда" гыч.

Мари-Турэк кыдалаш школышто тунэмшэ отличница-влак: Ложкина Анна, Пэтрова Катьа. Фото—Рыбаковын.

У вий дэнэ пашалан пижынам

Шэрнур РОНО лудмо пӧрт вуйлатышэ влакым йамдылымэ курсым почын ыльэ. Тидэ курс 22 дэкабрыштэ пашажым пытарыш, чылажэ 20 йэн тунэмын лэктэ. Мыйат курсым тунэмын пытарышым.

Курс кӱчык жапан ыльэ гынат, йатыр шинчымашым пуыш. Ындэ колхозлаштэ культур-массэ пашам кузэ ышташ кӱлэшым сайын шинчэна, тидэ пашам организатлаш у вийым пуышт.

Мыйым курс пытармэк РОНО Мари - сола лудмо пӧрт вуйлатышылан колтыш. Мый комсомол организацэ-влак дэнэ пырльа кугу йэн дэн подростко-влак туныктымашым сайэмдаш, колхозлаштэ культур-массэ дэн политик-просвэтитэльнэ пашам вийангдаш кӱлыным тӱналам. Ышкэтын гына нинэ паша влакым шукташ ок лий. Тидым шуктышаш вэрч эн ондак комсомол организацэ влак дэнэ кылталтын, колхоз активым, чыла общэствэнностьым шупшаш кӱлэш. Мый тыжэчын ыштэ пашам тӱнгалынам. Кызыт художэствэннэ самодэйатэльнэ олимпиадылан йамдылалтына. Колхозласэ драмкружок, музыкальнэ, хоровой кружок-влакын пашаштым вийангдаш пижын улына.

Пушкин йубилэйлан йамдылалтмашым кумдан шарымэ. Пушкин нэргэн да Пушкинын литэратуржым лудына, лончылэна.

Мари сола лудмо пӧрт вуйлатышэ, комсомолэц В. Н. Шабдаров.

Харьков ола гыч сэрыш

МАРИ КОНЦЭРТ

1936 ий 26 дэкабрыштэ 9 шагат кастэнэ мэ лачак столовыйышто улына ыльэ. Кэнэта радио—„Ой луй модэш"—лӱман мурым пэш сылнын йӧнгалтараш тӱнальэ. Концэрт пытымэш лӱмынак колышт шинчышым.

Мланэм мари концэрт пэшак кэлшыш. Смирнов йолташын байан дэнэ шоктымо мур-влакшэ путырак сылнын тучо. Йанай йолташат сайын мурыш. Композитор Искандаров йолташ вуйлатымэ почэш мари капэллат сайын муралтыш.

Колхозлаштат искусство паша вийангэш. Тидым „Поланур" колхозын хоржо (Йошкар-Ола р-н) раш ончыктыш.

Сидушкина вуйлатымэ кӱзлэвэ-влак ансамбль дэн Сидушкин вуйлатымэ симфоничэский оркэстрат мари мур влакым начар огыл шоктышт.

Мыйын ик йодыш: Коминтэрн радио-станцэ коч мари пэрэдачым чӱчкыдынрак пуат гын сай лийэш ыльэ.

Мамайэв Е. З.

УССР. Харьков, 27 дэкабрь, 1936 ий.

110 экзэмпльар газэтым шарэнам

Мый М.-Пильэмари пэдтэхникумышто (Косолапово район) тунэмам. Йара жап годым колхозник-влак коклаштэ чылажэ 110 экзэмпльар газэтым, тыжэчын 20 экзэмпльар „Рвээ комунистым" шарэнам.

Газэт шарымэ пашам ончыкыжо эша чот вийангэм.

Мыйын сэмынэмак газэтым шараш Шэрнур, Параньга, Морко, Торйал пэдтэхникумласэ студэнт-влакым социалист сорэвнованьыш ӱжам.

Г. Волков.

Эрык вэрч кучэдалшэ испанийсэ шэмэр-влаклан полшэна

НОЛЬА - ВЭРШИНЭ тӱналтыш школышто тунэмшэ-влак (Йошкар-Ола районэ) эрык вэрч, фашизм ваштарэш кучэдалшэ испанийсэ шэмэр - влаклан полшаш 17 тэнгэ оксам погэн колтэныт.

* * *

МЭДВЭДЬЭВО пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-влак (Йошкар Ола районак) 81 тэнгэм погэн колтэныт

Иванов А.

* * *

ШОГАЛЬ пэлэ кыдалаш школышто туныктышо дэн тунэмшэ-влак дэмократичэский рэспублика вэрч кучэдалшэ испанийсэ шэмэр-влаклан полшымо фондыш 80 тэнгэм погэныт. Оксам тунамак колтымо.

Загайнов И. В.

Воронина чыла пашам сӱмырыш

„Ким" колхоз пэлэнсэ комсомол комитэтын сэкрэтаржэ Т. Воронина (Косолапово р н) ынмо пашамат ок ыштэ.

Комсомол организацын шукэртсэкак паша планжэ укэ. План укэ дэнак пашажат ок ышталт. Пэлитик тувэммашым альат организатлымэ огыл. Комсомолэц-влак уставым огыт палэ. Колхозышто нымогай культур массэ пашам ыштaлтмаш укэ. Драмкружокын пашажэ йӧршэш шулэн.

Косолапово райкомол „Ким" колхоз пэлэнсэ комсомол организацылан нымогай полышым ок пу. Г. П.

Капиталист эллаштэ

Фашист пират кашакын „Комилэс" тэплоходым кучымышт

3 йанварыштэ фашист кашак Гибралтар пролйвын районыштыжо „Комилэс" тэплоходым кучэныт да Сэута портыш нангайэныт. Судно Николайэвск гыч Йӱд йымал вэлысэ Амэрикын портлашкыжэ шӱйым нангайа улмаш.

Шукэртэ огыл мйатэжник-влак Шэм тэнгыз портлашкэ пӧртылшӧ „Комилэс" тэплоход ӱмбак лӱйылдыныт да тэплоходым шогалтэныт. Докумэнт-влакым да грузым ончымо мӧнгӧ мйатэжник-влак тэплоходым колтэныт.

„Комилэс" тэплоходын капитанжэ Чэрный йолташ ышкэ радиограммыштыжэ тыгэ увэртара: Сэутышто тэплоходышто обыскым ыштэныт. Нымогай рэзультатым пудымо обыскэ дэч варат, тэплоход кайаш разрэшэньым вучэн портышто шуко шогэн. Сэута гыч „Комилэс" тэплоход 4 йанварыштэ 18 шагатат 30 минутышто вэлэ лэктын. Тэплоход ышкэ корныжо дэнэ кайа. (ТАСС)

Гэрманийыштэ доброволэц-влак полк ышталтэш

Чэшский социалист-влакын „АЗЭТ" газэтшэ фашист Гэрманийыштэ посна назначэньан полк ышталтмэ нэргэн увэртара. Гэрман авиацэ министр Гэринг доброволэц-влак полкым организатла. Тидэ полк пӱтынэк моторизованнэ лийэш. Полкын составышкыжэ пэхот, кавалэрий, моторизованнэ отрйад-влак, танк отрйад-влак, зэнитнэ артиллэрий, сапэрда моло тӱрлӧ тэхничэский вооружэньэ-влакат пурат. Полкыш 18 ийаш гыч 25 ийаш мартэ, ӱдыр налдымым гына налыт. Доброволэц влак полкышко налмын кужытшо 1 мэтрат 68 сантимэтр дэч кӱчык лийман огыл. Тидэ полкышто улшо доброволэц-влаклан Гэринг (Гэрманийын авиацэ министыржэ) наградым да льготым пуаш сӧра.

Комсомол совэщаньэ эртыш

ЗВЭНИГЭ. 31 дэкабрыштэ (1936 ий) ВЛКСМ Звэнигэ райком промышлэнность дэн йал озанлыкысэ стаханов - комсомолэц - влакым погэн совэщаньым эртарыш. Совэщаньыш чылажэ 49 йэн погынэн ыльэ.

Совэщаньышто ВЛКСМ райком сэкрэтарь Чэпаков йолташ 1936 ийысэ паша нэргэн отчэтан докладым ыштыш.

Вара прэньэ кумдан шарлыш, чылажэ 17 йэн ойлыш. Нуно райкомолын ситымашымым критикэватлышт. А.

Отв. рэдактор— В. Т. ТИМОФЭЙЭВ.

Упол. Марлита № 5. Тираж 2095 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган. Савыктышэ „М. К."